

Je strah pred TTIP upravičen ali je le plod mita?

Nevarnosti je pričakovati v slovenski farmaciji, avtomobilski in predelovalni panogi. Priložnosti pa v visoko tehnološki industriji. Kakšen bo vpliv na mala in srednja podjetja?

Barbara Perko

Kaj veste o TTIP oziroma Čezatlantskem sporazumu o trgovini in investicijah? Anketa, ki jo je kot del študije Vpliv Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) na slovensko gospodarstvo, opravil Center poslovne odličnosti Ekonomske fakultete, je pokazala, da 83 odstotkov slovenskih podjetij, ki so v njej sodelovala, sporazuma sploh ne pozna. Pomanjkanje informacij oz. napačno predstavljanje le-teh je po mnenju Bena Buttersa, direktorja za zakonodajo pri Eurochambres, najbolj neugoden element pogajanj o TTIP.

Napačne predstave o TTIP

»Še vedno je razširjena napačna predstava o tem, kaj imajo pogajanja v resnici za posledico. Na žalost informacije prepogosto niso pravilno odražene in so včasih celo namenoma napačno predstavljene,« pravi. »Kot primer naj povem, da je EU na spletu objavila vsa svoja stališča, ki jih je predložila ZDA. Vendar pa si je le majhen odstotek ljudi, ki se na videz zanimajo za pogajanja o TTIP, dejansko vzel čas in prebral, kar je bilo predlagano,« poudarja.

Da je dobra obveščenost ključna, da bo gospodarski izplen sporazuma dober, menijo tudi avtorji slovenske študije, Jože P. Damijan, Črt Kostevc in Tjaša Redek. »Da bi podjetja začela bolj intenzivno razmišljati o TTIP in se na potencialne pozitivne (ali negativne) učinke pripravila, bi bila potrebna tako domača kot vseevropska promocijska kampanja ozaveščanja javnosti glede TTIP. Pri tem imajo lahko pomembno vlogo GZS in državne institucije, ki lahko z večjo informiranostjo pripomorejo k boljšemu izkoriščanju potenciala kot tudi zavedanju tveganj med podjetji,« so zapisali.

Namenjen malim in srednjim, ti pa se ga bojijo

Nemško združenje za mala in srednja podjetja BVMW je med svojimi člani izvedlo anketo, ki je pokazala, da se mala in srednja podjetja bojijo nepravilne konkurence, ki bi izhajala iz predpisov in pravil, ki bi koristila izključno velikim korporacijam. Da je to ena najpogostejše navajanih skrbi, pritrjuje tudi Butters.

»To je napačno razmišljanje. TTIP je zasnovan za potrebe in prednostne naloge malih in srednjih podjetij, zato ima vse možnosti, da bodo prav ta podjetja od tega imela največ koristi,« je prepričan.

Med koristmi Butters izpostavlja zmanjševanje nepotrebnih regulativnih ovir. »To je področje, na katerem bo TTIP oral ledino in ki bo pomagalo izenačiti pogoje z vidika stroškov prilagoditve, s katerimi se soočajo velika in mala podjetja,« je prepričan.

Bo TTIP prinesel več škode, ...

Sporazum med ZDA in EU naj bi prinesel liberalizacijo trgovinskih in kapitalskih tokov med EU in ZDA. Skladno z dogovorom naj bi odpravili carine, izvozne davke in do neke mere tudi določene necarinske omejitve.

O posledicah za evropsko gospodarstvo ni enotnega mnenja. Velika večina podjetij, ki so sodelovala v anketi, ki so jo za BVMW izvedli v inštitutu Prognos in je zajela 800 malih in srednjih podjetij, je pokazala, da 62 odstotkov podjetij pričakuje, da bo vpliv negativen. Nekatere opravljene študije nakazujejo, da bi lahko prišlo do negativnega vpliva na trgovino med državami članicami EU in tudi do izgube delovnih mest. Študija Jeronima Capalda, ki jo v svoji analizi navajajo slovenski ekonomisti, predvideva izgubo skoraj 600 tisoč delovnih mest v EU.

... ali pa bo prinesel več koristi?

Butters je drugačnega mnenja. »Pozitivni dejavnik pri pogajanjih o TTIP je zagotovo potencial za delovna mesta in rast v Evropi v času, ko je to še kako potrebno. Še posebej za mala in srednja podjetja bi se TTIP lahko izkazal za zelo koristnega, saj bo sporazum odstranil nepotrebne ovire, s katerimi se mala in srednja podjetja danes soočajo pri iskanju dostopa na ameriški trg. Malim in srednjim podjetjem bo zagotovil nove priložnosti za izvoz in boljšo zaščito intelektualne lastnine. Še več, zmanjšal bo administrativna bremena, povezana s carinami, in poenostavil pravila o poreklu in, upajmo, ustvaril priložnosti za povečanje mobilnosti za visoko kvali-

Foto: Barbara Reva

»TTIP bo oral ledino na področju zmanjševanja nepotrebnih regulativnih ovir,« trdi Ben Butters.

Foto: Depositphotos

ficirane delavce,« navaja. Butters je prepričan, da bo TTIP prinesel več pozitivnih kot negativnih učinkov.

Predsednik nemškega združenja BMW Mario Ohoven po drugi strani sviri pred neravnovesjem v sporazumu. Po njegovem obstaja tveganje, da bo prišlo do enosmerne trgovine, ki bi dovoljevala ameriškim podjetjem prodajo v EU, a po ameriških standardih, medtem ko enakega načina poslovanja ne bi dovolili evropskim podjetjem.

Skrbi za farmacevte in živilce

V začetku omenjena študija Damijana, Kostevca in Redkove kaže na to, da bi bili učinki sporazuma na slovensko gospodarstvo majhni, a negativni. Rezultati nakazujejo, da bi po eni strani prišlo do povečanja trgovine z ZDA, a hkrati do padca trgovine s članicami EU. Rahlo zmanjšanje bi beležili tudi pri izvozu v tretje države. Panoge, ki bi najbolj občutile negativne učinke, so farmacija, panoga motornih vozil in predelave živil.

Marjan Rihar, direktor Zbornice elektronske in elektroindustrije pri GZS, pravi, da je statistično gledano vpliv TTIP na slovensko gospodarstvo mogoče res zanemarljiv, a bi v primerih posameznih podjetij, ki z ZDA poslujejo v večjem obsegu, sporazum prinesel občutno zmanjšanje stroškov.

Priložnosti za visoko tehnološko industrijo

Ernest Žejn iz podjetja Žejn d. o. o. poudarja, da bo TTIP slovenskemu gospodarstvu prinesel spremembe predvsem na dolgi rok. »Slovenska podjetja bodo lažje prodajala svoje izdelke in storitve na trg ZDA. Teh je relativno malo, vendar bo v prihodnosti trg ZDA postajal vse pomembnejši in zanimivejši za slovenska odraščajoča podjetja.« Opozarja pa, da bodo prednosti le za podjetja, ki se bodo prilagodila, medtem ko bo za tradicionalna podjetja težje. »To bodo izkoristile ameriške multinacionalke, ki so veliko bolj pripravljene in bolj zrele za vstop na trg EU kot naša za nastop na trg ZDA,« opozarja Žejn.

Po njegovem bodo podjetja, ki bodo v TTIP spoznala nove priložnosti poenostavljenega dostopa

do trga ZDA, priložnost takoj pograbila in dosegla zavidljive rezultate. »Poenostavljena standardizacija in zakonodaja bosta približala ZDA manjšim in fleksibilnejšim podjetjem, kot je visoko tehnološka industrija z veliko dodano vrednostjo in delovnimi mesti za visoko izobražene.«

S tem se strinja tudi Rihar, ki največjo korist od TTIP vidi prav v odpravi regulativnih zadev in medsebojnem priznavanju standardov. »Poenotena standardizacija bo za slovenska podjetja, ki poslujejo z ZDA, pomenila velik prihranek stroškov,« pojasnjuje Rihar. Opozarja pa na posledico, ki bi jo lahko imel sporazum. Ameriška podjetja bi lahko zaradi optimiziranja stroškov proizvodnjo preselila v Mehiko in zaradi njene bližine posledično manj sodelovala z evropskimi podjetji. »Vprašanje je, koliko bi nam TTIP v tem primeru sploh koristil,« se sprašuje Rihar.

Kot pravi, so v panogah, ki spadajo pod okrilje njihove zbornice, sporazumu naklonjeni, medtem ko imajo v nekaterih drugih branžah v Sloveniji do tega bolj odklonilna stališča. »V prehrambeni industriji je več strahov, ki so povezani predvsem s standardi in gensko spremenjenimi organizmi,« še dodaja.

»Očitek o netransparentnosti pogajanj je mit.«

Od najave namere o pogajanjih o TTIP pred tremi leti pa vse do danes se procesa drži pridih tajnosti. V začetku maja je Greenpeace objavil več kot 200 strani dokumentov, ki naj bi razkrili ameriške pritiske na EU k nižanju standardov. Takrat so se zvrstili klici k bolj transparentnemu postopku pogajanj, k čemur so pozvali tudi v BMW.

»Da se pogajanja izvajajo v tajnosti, je zgolj mit. Prav nasprotno. Večina dokumentov je dostopna javnosti na spletni strani Evropske komisije, pri čemer so podatki osveženi. Prav tako so konsolidirana pogajalska besedila dostopna vsem članom Evropskega parlamenta in nacionalnim poslancem ter seveda predstavnikom držav članic EU,« Butters zavrača očitke. »Čas je, da odpravimo mit o tem, da se pogajanja dojemajo kot skrivna, in da uporabimo in razširimo informacije, ki so na voljo, ter skupaj z

Foto: osebni arhiv

»TTIP bo prisilil naša podjetja k še večji internacionalizaciji in profesionalizaciji, vendar počasneje in povprečno verjetno manj uspešno, kot se bo to zgodilo s podjetji ZDA v nasprotni smeri.«

Ernest Žejn

Foto: Samo Kranjčec

»Teoretično bi Slovenija lahko več izvažala v ZDA, če pa se bodo ameriška podjetja preusmerila in več poslovala s tistimi, ki jim bodo geografsko bližje, bo to težko,« ocenjuje Marjan Rihar.

»Zbornice kot predstavnice gospodarstva bi morale neprestano razmišljati o tem, kaj je še treba storiti, da bi še pomagali pri dobro obveščeni javni razpravi o TTIP v Evropi,« meni Ben Butters iz Eurochambres.

ameriškimi kolegi delamo na nadaljnjih izboljšavah za boljšo preglednost,« poziva Butters. Pri čem EU ne bi smela popuščati? »Fleksibilnost trga dela je v ZDA precejšnja in to že vsa leta predstavlja veliko konkurenčnost ZDA gospodarstvu EU. Ne glede na to pa so okolje, pravice delavcev in varna hrana pomembni za ohranjanje našega ekosistema gospodarstva z življenjskim standardom, zaradi česar v zadnjih letih opažamo priliv ljudi z visoko dodano vrednostjo iz ZDA, ki znajo ceniti kvaliteto življenja. Ker smo v gospodarstvu prepoznali to našo kompetenčno prednost, s katero lahko v prihodnosti še bolj konkuriramo za visokoizobraženo delovno silo, menim, da moramo vztrajati na svojih izhodiščih v največji možni meri,« meni Žejn.

»Ključno je, da EU najprej misli na majhne in v ospredje postavi potrebe in prednostne naloge malih in srednjih podjetij. Poleg tega EU ne bi smela – in ne bo – znižati svojih standardov glede okolja, delavskih pravic in varnosti hrane. Rabimo dober, uravnotežen in ambiciozen sporazum, ki bo povečal gospodarski potencial za nadaljnjo integracijo čezatlantskih trgov ter hkrati okreplil konkurenčnost naših podjetij vis-à-vis naših globalnih konkurentov,« poudarja Butters.

V BVMW kot področja, ki bi jih bilo treba varovati, izpostavljajo tudi podatke o varovanju interesov,

lastnih podatkov in podatkov o kupcih ter intelektualni lastnini. Slednje kot potencialno problematično izpostavljajo tudi v slovenski študiji, kjer izpostavljajo področje farmacije. »Tukaj bi poenotenje regulacije utegnilo prinesiti podaljšanje patentne zaščite za originalna zdravila oziroma celo trajno patentno zaščito (»evergreening«) za nekatera zdravila,« navajajo.

Kdo bo reševal spore?

Eno zahtevnejših poglavij v pogajanjih je vprašanje reševanja sporov med investitorji in državo. V anketi BVMW je več kot tretjina MSP izrazila zaskrbljenost glede pravnega varstva. Pogajalski strani sta sprva za reševanje pravnih težav predlagali mehanizem reševanja sporov med državo in investitorjem (ISDS). Omenjeni mehanizem, ki je predvidel, da se spori med tujim investitorjem in državo prenesejo na mednarodno arbitražo, je nadomestil prenovljeni mehanizem za reševanje sporov ICS.

Po Buttersovih besedah gre za izboljšan model, v katerem so poskrbeli za izboljšave na področju transparentnosti in izogibanja banalnemu zahtevkom. Razsodbe naj bi bile javne, primeri, v katerih bi lahko investitorji šli po pravico na sodišče, pa natančno določeni. Obenem mehanizem zagotavlja vladam možnost nadziranja in zagotavlja, da bo o sporih odločeno skladno z zakonom. ^{gg}

ILIRIKA
Zaupanje, ki bogati

*Obvezen prenos delnic s
KDD na trgovalni račun pri
borznoposredniški hiši.*

IZBERITE NAJBOLJŠE, IZBERITE ILIRIKO

www.ilirika.si/registrski-racuni